

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 3-son)

FILOLOGIYA
PHILOLOGY

TURKUM ROMANLARDA SAYYOR OBRAZLAR VA TADRIJIYLIK

To'rayeva Dilnoza Nematullayevna

*O'zbek adabiyotshunosligi kafedrasida dotsenti,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Guliston davlat universiteti

Tel: 94 166 07 54. e-mail: turaeva.dilnoza83@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada romanlar turkumida tarixiylik: shakllanish omillari va tadrijiy takomili, turkumlarning badiiy-estetik xususiyatlari va umuman, epik turkumlarning o'ziga xos xususiyatlari haqida so'z yuritilgan. Turkum romanlarning mavzusi, sarlavhasi, tematik birligi, umumiy yoki o'z poetik obrazlarining ifodalanishi, mustaqil mazmun, yaxlit tushunchani anglatishi, sayyor obrazlar ishtiroki, makon va zamonda (xronotop) bir ekanligi kabi jihatlarga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: turkumlilik xodisasi, tadrijiy takomil, shakl va mazmun, sayyor obrazlar, yaxlit tushunchalar, qahramon, makon va zamon uyg'unligi, tendensiya, takomil, yaxlitlik, muallif konsepsiyasi, badiiy ifoda va boshqalar.

Abstract. This article discusses historicity in the genre of novels: factors of formation and gradual development, artistic and aesthetic characteristics of genres, and in general, the specific features of epic genres. Attention is paid to such aspects as the theme, title, thematic unity of genre novels, expression of general or specific poetic images, independent content, representation of a holistic concept, participation in a traveling plot, unity in space and time (chronotope).

Key words: the phenomenon of series, gradual improvement, form and content, mobile images, holistic concepts, hero, harmony of space and time, tendency, improvement, integrity, author's concept, artistic expression, etc.

Аннотация. В статье рассматриваются историчность в жанре романа: факторы становления и постепенного развития, художественно-эстетические особенности жанров, а также специфика эпических жанров в целом. В центре внимания серии находятся такие аспекты, как тема, название, тематическое единство романов, выражение общих или специфических поэтических образов, самостоятельное содержание, представление целостной концепции, наличие путевого сюжета, единство пространства и времени (хронотоп).

Ключевые слова: феномен серии, постепенное совершенствование, форма и содержание, подвижные образы, целостные концепции, герой, гармония пространства и

времени, тенденция, совершенствование, целостность, авторская концепция, художественное выражение и др.

KIRISH. Turkum romanlarga xos jihatlarlardan biri sayyorlik hodisasidir. Bu hodisa asar obyekti bo‘lgan obrazlar taqdiri orqali yuzaga chiqadi. Turkum romanlar badiiy g‘oyasi sayyor obrazlar tegrasida ro‘y bergan voqealar, shuningdek, ularning taqdiri bilan bog‘liq hayot tarzi orqali yuzaga chiqadi. Shu bilan birga, yozuvchi sayyorlik hodisasi orqali tarix zarvaraqalaridan o‘rin olgan tarixiy shaxslarning o‘ziga xos xarakterini yaratadi. Turkum romanlarda sayyor obrazlarning hammasi ham biror tarixiy shaxs, mashhur sulola vakili bo‘lmasligi mumkin. U qahramon oddiy inson, yoki boshqa maqomdagi jamiyatning bir a‘zosi – to‘qima obraz ham bo‘lishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

Adabiyotshunosligida romanchilikda turkumlik: genezisi va o‘ziga xos xususiyatlari, romanlar turkumida tarixiylik masalasi, tadrijiy takomili hamda badiiy xususiyatlari borasida anchagina boy tajriba to‘plangan. Xususan, Mustard H. M., Roberts Maureen B., Fowler A., Harris, W., Honnighausen, L., Hunter, Vroon R., Lakuzina N.S., Merkushov F.S., Ilin A.A., Nesterova V.S, Orlova T.Y., Zayseva E.V., Lixachev D.S., Veselovskiy A.N., Vinogradov V. V., Darvin M. N., Tyupa V.I., Lyapina L. Ye., Sapogov V. A., Fomenko I. V., Miroshnikova O. V., Nikandrova O. V., Gareeva L. N., Muzalevskiy M. Ye., Starыgina N. N., Pigina N.V., Veselovskaya Ye. V., Kasimova A. R., Vetoshkina Z.A., Maralina A. A., Senenko O. V., Sergeev V.A., Yakovleva V.D., Karslieva D. K., Konoplyuk N.V., Afonina Ye. Yu., Chexunova O.A., Gorbatoва Ye.A., Mirzayev T., Rahimjonov N, Kattabekov A. Mirvaliyev S, Rahimov A, Yoqubov I.A., Mirzayeva S.R., Fayzullayeva O.X, Qo‘yliyeva G.N., Qurbonova O. kabi olimlar o‘z tadqiqotlarida turkumlik an‘analari va novatorlik, turkumlikning xos jihatlarini o‘rganib, o‘z qarashlarini bildirganlar. Mavzuni yoritishda tarixiy-qiyosiy, semantik-struktural, biografik, psixoanalitik, germeneytik, qiyosiy-tipologik, kontekstual tahlil usullaridan foydalanildi.

NATIJA VA MUHOKAMA.

Turkum romanlar syujetida faol harakatlanib, birinchi asardan ikkinchisiga o‘tadigan qahramonlar *sayyor obrazlar* deyiladi. Ularning asardagi o‘rni qay darajada bo‘lmasin, turkumning birdan ortiq kitobida harakatini davom ettiradi. Bu obrazlarning asardagi dastlabki harakati, keyingilarida yanada faollashadi, yoki aksincha. Shunga ko‘ra, ularning emotsional-estetik ta‘sir kuchi yanada oshib boradi. Turkum romanlarda personajlar aks ettirilayotgan davr va muhitdan kelib chiqqan holda ko‘chuvchi – sayyor yoki avlodlar tadrijiyligi ko‘rinishida tasvirlanadi. Bunday qahramonlar o‘tmish yoki bugunni o‘z ichiga olgan voqealar fonida harakatlanadi.

Turkum romanlardagi sayyor obrazlarga xos xususiyatlar quyidagilar:

- *sayyor obrazlar turkumning birdan ortiq kitobida harakatini davom ettirishi;*

- obrazlarning asardagi dastlabki harakati, keyingilarida yanada faollashishib, emotsional-estetik ta'sir kuchi yanada oshishi yoki aksincha sustlashib asar voqelarini tark etishi;

- turkum romanning asosiy syujetini harakatga keltirishi va badiiy makonni obyekt sifatida bo'y ko'rsatishi;

- sayyor obrazlar tegrasida ro'y bergan voqealar, shuningdek, ularning taqdirleri bilan bog'liq hayot tarzi orqali turkum romanlar badiiy g'oyasining yuzaga chiqishi.

- sayyor obrazlarning hammasi ham biror sulola vakili – tarixiy shax bo'lmasligi.

“Tanazzul” romanida tarixiy voqealar tadrijida hukmdorlar obrazining aksariyati asardan asarga o'tgan. Asarda Xudoyorxon, Amir Nasrulloxon, Amir Muzaffarxon, Mallaxon, Sulton Sayidxon kabi sayyor obrazlar tarixiy shaxslardir. Bu tarixiy shaxslarga xos tadrijiylik asarga o'sha davr ruhini olib kirishga xizmat qilgan. *“Tarixiy – biografik asarning vazifasi faqat o'tmishda yashab o'tgan mashhur ijodkor, yo olim tarixiy real shaxs hayoti haqida harakterli va muntazam ma'lumot berish bilangina cheklanganda, bu janrda ijod etuvchi adibning mehnati nisbatan ancha yengil ko'chadi. Ammo san'atkorning asosiy vazifasi bugina emas, tarixiy-biografik asarda ham tarixiy-badiiy asarlarning barchasi uchun bo'lgani kabi, eng muhimi, davrning ruhini bera bilishdir”*³²⁹. Ko'rinadiki, tarixiy asar bu tarixning o'zi emas, unda davr ruhi yaqqol sezilib tursagina, bu asar badiiy mukammallik kasb eta oladi. Yozuvchi yaratgan obrazlariga, xususan, ularning nutqi, dunyoqarashiga davr ruhini singdirib yuborishga harakat qilgan. Bunda adib tarixiylik tamoyiliga amal qilgan holda, sayyor obrazlardan ijodiy niyatini yuzaga chiqarishda unumli foydalangan. “Tanazzul” romanining har bir kitobiga asos qilib olingan tarixiy voqealar bosqichma-bosqich biri-ikkinchisini to'ldirib bo'y ko'rsatar ekan, sayyor obrazlar voqelikka mos uzviy ravishda harakatlanadi. Asarning birinchi kitobida Qo'qon xonligidagi ijtimoiy, siyosiy ziddiyatlar avj olgan pallada Xudoyorxonning taxtga o'tirishi bilan bog'liq voqealar beriladi. “Tanazzul” turkum romanida dastlab yosh xonning Musulmonqul mingboshining izmidan chiqolmasligi, erkin qarorlar qabul qilolmasligi, ko'nglida unga qarshi isyon paydo bo'lishi orqali voqealar silsilasi ikkinchi kitobga ko'chadi. Romaning ikkinchi kitobi Xudoyorxonning ruhiy holatidagi keskin o'zgarishlar bilan boshlanadi. Negaki, begunoh akasining Musulmonqul tomonidan qatl qilinishu Xudoyorxonni qattiq iztirobga soladi. Yozuvchi asarda bevosita obraz ruhiyati bilan bog'liq holatni uning xatti-harakatlari orqali namoyon qiladi. Xudoyorxonga berilgan ruhiy zarbalar, uni qaysidir ma'noda “ulg'aytiradi”. Oldingiday endi u Musulmonqulning gapi bilan ish ko'rmas, faqatgina u bilan rasmiyatchilik nuqtayi nazardangina munosabatda bo'lar edi. Saidbek, Normuhammad kabi ko'ngliga yaqin kishilar bilangina har qanday mavzuda gaplashardi. Ularning maslahatiga tayanib, yakuniy xulosani o'zi chiqargan holda ish tutardi. Jumladan, asarda xonlikka qarshi chiqqan Toshkent hokimi Azizbekning qatl qilinishi va uning o'rniga Normuhammad qushbegining tayinlanishi bilan bog'liq tarixiy voqeaning badiiy talqini ham Xudoyorxon xarakteriga xos tadrijiylikni

³²⁹ Норкулов Н., Сатторов М. Миркарим Осим // Адабий портрет. Тошкент: Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1977. – Б. 61.

namoyon qiladi. Ayniqsa, akasi Sarimsoqbekning hech bir gunohi yoq ekanligi haqidagi xatni qo‘lga kiritishi uni Musulmonqulga nisbatan yana bir bora nafratini oshiradi. Aynan shu vaziyatda Musulmonqulning oldida Xudoyorxonning xuddi oldingidek o‘zini ojiz tutishi uni qo‘rqoqligidan emas, aksincha jasoratidan, keyinni o‘ylab ish tutishidan darak beradi. Yani Sarimsoqbekning qotillaridan birdaniga qasos olishga shoshmaydi. Yozuvchi asarda hukmdor obrazini realligini ta‘minlash maqsadida uni shu tahlit harakatlantiradi. Jumladan, hukmdorning ayni damda Musulmonqulni daf qilish imkoniyati bo‘lishiga qaramay, yurtdagi vaziyatni keskinlashib ketmasligini, yani qipchoqlarning bosh ko‘tarib chiqishlarini oldini olish maqsadida bu ishni keyinga suradi. Puxta reja asosida bu ishni amalga oshirish lozimligini o‘ylagan Xudoyorxon Toshkent hokimi Normuhammad qushbegini xonlikka qarshi chiqqanligini ma‘lum qilib, unga qarshi yurish qilishi va shu tahlikali jarayonda Musulmonqulni yo‘q qilishni, uning o‘rniga esa qipchoq biylaridan O‘tabboyini mingboshi etib saylashni o‘ylab qo‘yadi. Asarda bundan keyingi voqealar huddi shunday davom etar ekan, kuchli drammatizmga boy Musulmonqulning o‘limi keyingi voqelarga yo‘l ochadi. Yozuvchi “Tanazzul” romanining birinchi kitobidan to oxirgisiga qadar tarixiy voqealar qatida Xudoyorxon obraziga xos jihatlarni shu taxlit bosqichma-bosqich rivojlantirib boradi. Birinchi kitobdagi xon obrazi bilan keyingi kitoblarda harakatlanayotgan bu qahramon bir-biridan keskin farq qiladi. Jumladan, birinchi kitobda o‘z fikrini bemalol aytolmaydigan, hamma davlat ishlarini mingboshini gapi bilan bajaradigan hukmdor, ikkinchi kitobda kezi kelganda keskin fikrlari bilan barchani lol qoldiradigan, hattoki Musulmonquldek “tayanchi”ni qatl qilishga jur‘at topa bilishi bu obrazdagi tadrijiy o‘sishni ko‘rsatadi. Ikkinchi kitobda Mingboshi ham endi oz bo‘lda-da Xudoyorxon bilan hisoblashadigan bo‘ladi. Oldinlari mansabga tayinlash, mansabdan ozod etish, qatl bilan bog‘liq ishlar to‘laligicha o‘zining qo‘lida bo‘lgan bo‘lsa, Eshqulbiy qipchoqning parvonachi qilib tayinlanishi bilan bog‘liq voqeadan so‘ng Musulmonqul obrazidagi xonga bo‘lgan munosabatni o‘zgarganini ko‘rish mumkin. Yozuvchi xonning ham endi mustaqil qarorlar qabul qilishini shu singari voqealarni keltirish orqali asoslaydi. Musulmonqulning gapini ikki qilishga jur‘at topa olmagan xon endi uning qizi Qozoqoyim ustiga ikkita xotin olishi ham obraz xarakteridagi siljishni ko‘rsatadi. Musulmonqul dastlab Xudoyorxonga “xon o‘g‘lim” deb murojaat qilgan bo‘lsa, voqealar rivoji davomida endi “xon xazratlari” deyishi ham obrazlar xarakteridagi tadrijiy o‘sishni ko‘rsatadi. Xudoyorxonning rejasiga ko‘ra Musulmonqulning o‘ldirilishi bilan bog‘liq tasvirda ham bu holat yaqqol ko‘zga tashlanadi. Asl haqiqatdan boxabar mingboshi Normuhammadning xonlikka qarshi bo‘yin tovlaganini eshitib Abdukarimbek va Xudoynazarbiyni Toshkentga ayg‘oqchi qilib jo‘natadi. Asarda oldindan tuzilgan rejani asoslovchi voqealarning berilishi mingboshda hech qanday shubha qoldirmaydi. Mingboshiga tegishli bu odamlar Toshkent hokimi tomonidan qatl qilinishi Mingboshini qattiq g‘azablantiradi. Asarda shu voqea asosida yuzaga kelgan ziddiyatli vaziyatda ham Xudoyorxon xarakteridagi jihatlar ochiladi. Shundan so‘ng Toshkentga qarshi hujum qilishga otlanishini aytganda, xonning hech ikkilanmay bu taklifini qabul qilishi Mingboshini hayratlantiradi. Oldinlari bulday vaziyatlarda “*nima qilamiz endi*” qabilidagi

ikkilanish bilan ish tutadigan xonning o‘zini titishida, gaplarida, hattoki, nigohlarida ham endi qattiyatni sezgan Musulmonqul ko‘nglidan “Xudoyorxon ulg‘ayibdi” degan fikrni o‘tkazadi. Mingboshiga, tabiiyki, bu holat yoqmaganligi uning xatti-harakatlarida, gap-so‘zlarida namoyon bo‘ladi.

*“Tarixiy asar muallifi, ayni paytda ham san’atkor, ham olim bo‘lishi talab etiladi. U payti kelsa, tarixchi-olim bilan ijodiy raqobat qilishi, ilmga noma’lum bo‘lgan fakt hamda hodisalarni ochishi, ayniqsa, bu fakt hamda hodisalarning ichki mexanizmi, tafsiloti, sabab, oqibatlarini badiiy tadqiq etishi, bu bilan tarixning hali ochilmagan ba’zi nuqtalarini to‘ldirishi mumkin”*³³⁰. Yozuvchi Xudoyorxonni tarixda qanaday shaxs bo‘lishiga qaramay, asarda uning badiiy obrazga xos qiyofasini yaratadi. To‘g‘ri, uning xarakterini yaratishga qaysidir ma’noda tarixiy asos borligini aytish mumkin, lekin, romanda u tarixiy shaxs emas, balki, badiiy obraz sifatida harakat qiladi. Yozuvchi ijodiy niyatidan kelib chiqib Xudoyorxon obrazini badiiy talqin etadi. Tarixda aksariyat hollarda qora chiziqlar ostida qolgan Xudoyorxonni yozuvchi asarda boshqa insoniy jihatlarini ham namoyon qilishga harakat qiladi. Romanning uchinchi kitobidan boshlab u garchi o‘zi mustaqil davlat boshqaruvini qo‘liga olgan bo‘lsa-da, ichki nizolarning avj olishi uni qiyin vaziyatlarga tushiradi. Ayniqsa akasi begunoh Sarimsoqbekning mingboshi tomonidan qatl etililishi, yana bir akasi Mallaxonning beklar tashabbusi bilan taxtga da’vogarlik qilishi kabi qaltis holatlar Xudoyorxonni ruhan qiyin vaziyatlar girdobiga uloqtiradi. Bu voqealar orqali yozuvchi davrga xos ijtimoiy muhitni boricha tasvirlaydi. Shu taxlit murakkab hayotning katta qozonida qaynagan hukmdor obrazi keyingi sinovlarni ham shu tahlit qabul qilib boraveradi. Asarning oltinchi va yettinchi kitoblariga kelib, Xudoyorxon obrazi vaqt sinovlarida toblangan tajribali xon sifatida namoyon bo‘ladi. Asarning birinchi kitobidagi birovlarining fikri bialn ish yuritadigan xon o‘rnini endi har bir vaziyatning oqibatini o‘ylab ish tutadigan tadbirli hukmdor egallaydi.

Turkum romanning garchi ikkita kitobida harakat qilgan bo‘lsa-da, Musulmonqulni sayyor obrazlar sirasiga kiritamiz. Bu qahramon asar boshidan to o‘limiga qadar o‘z mafaati yo‘lida hech narsadan tap tortmaydigan qilib gavdalandirilgan. Bu tarixiy shaxsni ham yozuvchi asarning markaziy qahramonlaridan biri sifatida harakatlantirilgan. Bu obraz turkum-romanning ikkinchi asar yakunigacha harakatlansada, tarixiy voqelikning shu qahramon bilan bog‘liq jihatlar talaygina ekanligini ilg‘ash qiyin emas. Asarda Musulmonqulning Xudoyorxon bilan bog‘liq hayoti qalamga olinadi. Romanning birinchi kitobida keltirilgan talqindan ayonlashadiki, Xudoyorxon taxtga o‘tirganiga qadar ham davlat ishlariga mas’ul shaxs sifatida faoliyat yuritgan. Uning tashabbusi bilan, garchi o‘z manfaati yo‘lida bo‘lsa-da, Xudoyorxonning taxtga o‘tirishi katta tarixiy voqelikka asos bo‘ladi. Shundan so‘ng u yosh xonning vakolatidan foydalanib, qanchadan-qancha qabih ishlarni amalga oshirganligi asarda real chizgilar orqali badiiy talqin etiladi. Asarda Musulmonqul tarixiy shaxs sifatidagina emas,

³³⁰ Каттабеков А. Тарихий ҳақиқат ва бадий маҳорат. — Тошкент: Фан, 1982. — Б. 8-9.

balki badiiy obrazga ham xos o‘z qiyofasini topa olgan. Uni xonning nomi bilan hukumatni qo‘lga olishi, o‘ziga raqobatdosh deb bilgan barcha qirg‘iz, o‘zbek, qipchoq biylarini badarg‘a qildirishi, o‘ziga qarshi bosh ko‘targanlarini esa hech ikkilanmay qatl qildirib yuboraverishi, zo‘rlilik bilan talon-taroj qilingan hisobsiz mol-mulklarni ovuldoshlariga hadya qilishi barchani g‘zabini qo‘zg‘asa-da, unga qarshi bosh ko‘tarishga hech kimning haddi sig‘maydi. Bundan Xudoyorxonning ham sabr-kosasi to‘lsa-da, puxta reja asosida uni yo‘q qilish uchun zarur vaqtni kutadi. Asarda mingboshi harakatidagi faollik kitobxon e‘tiboridan chetda qolmaydi. Romanning birinchi kitobida uning barcha ishda jonbozlik qilishidan maqsadi Murodxonni taxtdan ag‘darib, Xudoyorxonning hukmdor bo‘lishiga qaratilgan bo‘ladi. Umarali ponsond Azimbekning navkarlari bilan Bahodir shig‘ovulnikiga kelib, Murodxonni taxtdan ag‘darish rejasini amalga oshirish uchun yordam berishini so‘rab, unga yuklatilgan mas‘uliyatli ishlarni aytadi. Bahodir shig‘ovulning esa Murodxon bilan uchashuvi haqidagi hikoyasi Umarali va sheriklarini lol qoldiradi. Unga Musulmonqulning nomidan ish ko‘rib shaharni, saroyini qo‘lga olishda katta yordami kerakligi, ayniqsa, mingboshining o‘g‘li Abdurahmon taqdiri ham uning qo‘lida ekanligi aytiladi. Shu tariqa asardagi har bir obraz zimmasiga alohida badiiy vazifa yuklanadi.

Romanning ikkinchi kitobi Musulmonqulning o‘limi bilan yakunlanar ekan, uchinchi kitobdan boshlab bu obraz o‘rnini o‘g‘li Abdurahmon davom ettiradi. U otasidek faol harakatda bo‘lmasa-da, asar yakuniga qadar zimdan Xudoyorxonga qarshi ishlari bilan bo‘y ko‘rsatib boradi. Bu sayyor obraz qiyofasida Musulmonqul mingboshiga xos jihatlar yaqqol ko‘zga tashlanadi. Xudoyorxonning taxtini Mallaxon egallashi, mamlakat xalqining ikkiga bo‘linishi, hukmdorlikka da‘vogar shaxzodalarning sekin-asta hammasini yo‘q qilish kabi rejalar asarda Musulmonqul mingboshining o‘g‘li Abdurahmonga tegishli ekanligini ko‘rish mumkin. Ko‘rinib turganidek, bunda Abdurahmon umumlashma obraz sifatida talqin etiladi. Uning xatti-harakatlari orqali sodir bo‘lgan ichki nizolar mamlakatning tanazzuliga birlamchi sabab bo‘lganligi asar voqealari qatiga mahorat bilan singdirib yuboriladi.

XULOSA. Demak, bu turkum romanning har bir kitobidagi tarixiy voqealar uzluksiz davom etib, aksariyat qahramonlar biridan boshqasiga o‘tib harakatlanadi. Bunday badiiy kenglik yozuvchiga ayni paytda katta imkoniyat berganini sayyor obrazlar harakatida namoyon bo‘ladi. “Tanazzul” romanida Hokimoyim, Oltinoy, Sarvi, Bodomgul, Qilich, Ohun choyxonachi obrazlari ham sayyor obrazlar sifatida harakat qiladi. Ularning har biri asarda yozuvchi ijodiy niyatini yuzaga chiqishiga xizmat qilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Муро́дов Ф. Тарихий роман: генезиси, кейинги тараққиёти. Монография. — Тошкент: Фан, 2005.
2. Мирзаев Т. Силсила дostonлар. (“Ўзбек халқ дostonлари” китобига сўзбоши). — Т.: Шарқ, 2006.
3. Мирвалиев С. Ўзбек романи. — Т.: Фан, 1969.

4. Ёкубов И. Ўзбек романи тадрижи. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2006.
5. Rahimov Z. Odil Yoqubov tarixiy romanlari poetikasi. Филол. фанлари док ... дисс... – Farg‘ona.: 2023.
6. Қўйлиева Гулчеҳра Назарқуловна. Ўзбек насрида трилогия. Филол. фанлари бўйича фалсафа док ... дисс... – С.: 2018.
7. Turaeva, D. PROCESS OF FICTION CREATIVITY AND WRITER’S SKILL. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych, 70.
8. Nematullaevna, T. D. (2019). THE PROCESS OF LITERARY CREATIVITY AND AESTHETIC INTERPRETATION. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 8(3), 49-53.
9. Yerjanova, S., & Turayeva, D. (2023). CREATIVE LABORATORY AND ARTISTIC INTERPRETATION ISSUE. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 832-841.
10. Saymuratova, I., To‘rayeva, D., & Saidova, S. (2023). BADIY ASARDA TAVSIFLASH VOSITALARI. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(6 Part 3), 19-24.
11. Nematullaevna, T. D. (2022). THE WRITER'S WORLD VIEW AND ARTISTIC IDEA. Open Access Repository, 9(12), 163-174.